

van Boni is afgewezen met het argument dat rust gunstig is voor zijn onderdanen. Ook is getracht zijn angst voor Wadjo weg te nemen. Hopelijk zal hij zich daarbij neerleggen. Het enige van belang onder de vorsten is nog dat de koning van Gowa uit onwetendheid zijn rijk heeft verlaten. [fol. 792] Waarschijnlijk ging hij naar de Engelsen in Benkulen. Dat verdient aandacht, ten eerste omdat juist met opzet die vorst is gekozen, ten tweede omdat meer Makassarse prinsen hier in het geheim bij betrokken schijnen te zijn, ten derde omdat een Engelse ingezetene te Benkulen, die naar men zegt door de koning van Gowa uit Sumbawa was meegenomen, daar de zuster van de koning ten huwelijk had gekregen. Hij zou een contract tussen de Engelsen en Baliërs hebben gesloten. Ten vierde zouden de Engelsen zich wel in de Grote Oost willen vestigen, hoewel de westkust van Celebes of een eiland van Celebes daartoe minder geschikt lijken te zijn. Er valt in deze zaak weinig te doen dan af te wachten wat er van komt. Het bestuur is bevolen om, als de gevluchte koning niet zou terugkeren [fol. 793] en er niet reeds een ander is verkozen, een nieuwe verkiezing te bewerkstelligen en de gevluchte vorst en zijn nakomelingen voor altijd hun opvolgingsrecht te ontnemen.)

Zomede te trachten om den rijksbestierder, die mits zijne zugt tot den troon wel de eerste oorzaak van □s konings misnoegen, desperatie en vlugt is geweest, nevens den voormelde Engelsen ronselaar in handen te krijgen en herwaards te zenden, tot de digniteiten aan den koning en rijksbestierder de bekwaamste en bestgezinde der Macassarse edelen te choiseeren, voorts, wanneer tegen verwagting de Engelsen aankwamen, te protesteren in scriptis en de vorsten in der minne te persuadeeren dat ze aan de competeuren gene entrance vergunnen, mitsgaders als dit niet helpen wil, geweld te gebruiken.

Fol. 793r-v.

(De schulden van de vorsten bedroegen het afgelopen jaar f 44.948, waarbij een schuld van Sumbawa, waarvan de afschrijving is opgeschort, van f 39 en de kosten van de expeditie naar Sumbawa van f 23.969 komen. Dit komt in totaal op f 68.956 uit. [fol. 794] Daarentegen is afgeschreven, uitgezonderd 50 slaven geleverd door Sumbawa, waarvan nog geen afrekening is ontvangen, ten gunste van Boni f 2400,-, van Bima f 2127 en van Dompou f 1185,-, of in totaal f 5712. Dit brengt de schulden op f 63.244. Voorts is als hopeloos afgeschreven van Tanette f 480,-, van Buton f 4623, van Gowa f 1560,-, of in totaal f 6663. De schulden blijven dan nog f 56.581, die het bestuur krachtadig moet zien te innen. Daar de vaartuigen die gemist konden worden, voor de expeditie naar Sumbawa in gebruik waren, kon er dit jaar niet gepatrouilleerd worden. Daar de vaart van de Mandarezen en Wadjorezen naar Benkulen, Manilla, Pasir etc. steeds meer toeneemt, zal de patrouillering het komende jaar hervat worden. Naar die plaatsen smokkelen deze volken specerijen, goud etc. [fol. 795] en voorzien zich daar van wapens, kruit, lood, kanonnen, grove textiel etc. Naast textiel van Celebes, die in de Oosterkwartieren zeer gewild is, zetten ze deze goederen af op de Molukken en de plaatsen waar goud te krijgen is, zonder dat de bezetting van de Compagnie daar weet van heeft of er iets tegen kan doen. Het bestuur op Java's Oostkust is bevolen om een onderzoek in te stellen naar de Mandharese vaartuigen die volgens de gouverneur te Makassar op de terugreis op die kust rijst inkopen. Men verwacht niet dat deze nadelige handel op Java's Oostkust door patrouillering en oplettendheid te belemmeren is. De Mandharezen en Wadjorezen houden zich niet meer aan de oude contracten. Daarom acht men al enige jaren een speciale actie daartegen noodzakelijk. [fol. 796] Vooral de Wadjorezen konkelen met de Engelsen en inheemse volken. Ze zijn verdacht in hun eigen land en vestigden zich al daarbuiten op Sumbawa, Buton etc. Het bestuur te Makassar is hierover om advies gevraagd, hoewel de nodige manschappen voor zo'n expeditie ontbreken. Een sergeant en twee gewone militairen, die onderzoek naar specerijbomen op de Butonse eilanden deden, rapporteerden dat er daar niets schadelijks voor de Compagnie is aangetroffen. Verleden jaar is al bevolen dit onderzoek met een detachement van 50 man uit te voeren, maar daar de gouverneur dit niet wil doen zonder de vorst en de bewoners daarop voor te bereiden, is toegestaan voorlopig niets te veranderen. Wegens de hoge prijs staat de inkoop van was en karet al enige jaren stil en door de onlusten leverde Sumbawa verleden jaar geen